

ODG/OLJP ZA RAVNATELJE

CANTEEN

gr

Osviještenost

ontroverze su životna činjenica - prihvatite ih!

Priprema

Kontroverze su u središtu učenja!

Akcija

Svi smo slobodni govoriti otvoreno!

KONTROVERZNA PITANJA

Kontroverzna pitanja

Kao ravnatelj Vi ćete bolje znati od većine da su kontroverzna pitanja neizbježna životna činjenica u školama danas. Upotreba društvenih medija i trenutni oblici komunikacije dovode učenike u svakodnevni kontakt s problemima poput migracija, klimatskih promjena, terorizma i LGBT prava. Rješavanje problema poput ovih može biti izazovno, no, kako bi mladi ljudi imali pojma o njima, treba im se dopusti da razgovaraju o tome u školi? Kako će naučiti kritički razmišljati ili demokratski raspravljati, ako nemaju učitelja koji bi ih vodio? Raspravljati o kontroverznim pitanjima ima brojne prednosti, ali se ovaj proces ne smije olako shvaćati. Između ostalog, trebate dobro obučene učitelje/nastavnike, odgovarajući kurikulum i podržavajući školski etos.

Ovaj se materijal temelji na dvama priručnicima Vijeća Europe:

The training pack Teaching Controversial Issues is available to download at: <https://pjp-eu.coe.int/en/web/charter-edc-hre-pilot-projects/teaching-controversial-issues-developing-effective-training-for-teachers-and-school-leaders>

The school self-evaluation tool Managing Controversy is available to download at: <https://pjp-eu.coe.int/en/web/charter-edc-hre-pilot-projects/project-1-managing-controversy-a-whole-school-training-tool>

Kontroverzna pitanja - 1. tema: Kontroverzna pitanja u školi

Kontroverzna pitanja - što i gdje?

Kontroverza je više od svakodnevnog neslaganja ili razlike u mišljenjima. To je ono što budi snažne emocije i uzrokuje loše osjećaje i podjele među ljudima.

Kontroverze su prirodni dio života u demokraciji i u bilo kojoj zajednici koja cijeni slobodu izražavanja, uključujući škole.

Kontroverze se razlikuju s obzirom na mjesto i vrijeme. Također se razlikuju u veličini, od lokalnog do globalnog.

Ponekad se u samoj školi može stvoriti polemika. Na primjer, ljudi se ne mogu složiti oko toga:

- Što se uči u Vašoj školi, npr. evolucija?
- Pravilima Vaše škole, npr. Što učenici smiju odjenuti?
- Vašim odnosima s lokalnom zajednicom, npr. postupanje s učenicima migrantima

Kao ravnatelji s pravom ćete se brinuti zbog načina na koji se u Vašoj školi rješavaju kontroverzna pitanja - bilo da se radi o raspravi u razredu, raspravi u vijeću učenika ili sastanku roditelja. Treba biti svjestan posljedica ako stvari izmaknu kontroli i štete koja se može nanijeti ugledu škole.

Zbog toga je važno:

- Razumjeti rizike rješavanja kontroverznih pitanja.
- Nadzirati pitanja za koja smatrate da bi mogla biti sporna.
- Naučite svoje zaposlenike kako mudro upravljati spornim pitanjima

Kontroverzna pitanja - 1. tema: Kontroverzna pitanja u školi

Kontroverzna pitanja - Zašto je dobro razgovarati

Privlačno je pokušati odvratiti kontroverzna pitanja od škole. Možete misliti da će iznošenje problema na otvoreno samo stvoriti još više loših osjećaja, da se učenici neće moći nositi ili će se pojaviti pritužbe.

Međutim, to nije demokratski način. Demokratski način rješavanja sporova i sukoba mišljenja je razgovarati o njima. Važno je razgovarati o pitanjima, otvoreno i s poštovanjem. Učenje kako to učiniti je jedna od najvažnijih lekcija koju škola može pružiti učenicima.

Evo još nekih razloga zbog kojih može biti dobro razgovarati o spornim pitanjima u školi. Što misliš koja su pitanja najvažnija? Pokušajte ih rangirati na skali od 1-10. Ovo je vježba koju također možete raditi sa svojim učenicima, zaposlenicima ili roditeljima..

1. Razvija kompetenciju kritičkog i analitičkog mišljenja.	
2. Priprema učenike da se bave budućim kontroverzama s kojima će se vjerojatno susresti.	
3. Daje učenicima priliku da se izraze.	
4. Pomaže učenicima da shvate ono što vide i čuju u društvenim medijima.	
5. Omogućuje učenicima šire razumijevanje svijeta.	
6. Nastavu u školi čini realnijom i suvremenijom.	
7. Doprinosi iskustvu da se učenici cijene u školi i u društvu.	
8. Pomaže učenicima da poštuju ljude različitog pogleda i podrijetla.	
9. Rasvjetljava dezinformacije i lažne vijesti u društvenim medijima.	
10. Učenicima pruža samopouzdanje i osjećaj vlastite učinkovitosti.	

To, naravno, ne znači da bi o svim pitanjima, koliko god bila kontroverzna, trebalo razgovarati u školi. To što ova vježba pokazuje je da bi se puno moglo dobiti od razgovora u školi o kontroverznim pitanjima, ukoliko ih možete izvesti sigurno.

Kontroverzna pitanja - 1. tema: Kontroverzna pitanja u školi

Kontroverzna pitanja - O čemu ljudi u vašoj školi žele razgovarati?

Jedan od načina rješavanja potrebe da se ozbiljno razmotre teška pitanja je pronalaženje osoba u Vašoj školi koje bi uistinu o tome htjele razgovarati. Evo ankete koju možete koristiti s učiteljima, učenicima i roditeljima. Ona dijeli kontroverzna pitanja u tri vrste - ona povezana s lekcijama, sa svakodnevnim školskim životom i s odnosima roditelja i škole. Kad dobijete rezultate, možete poduzeti korake za pokretanje razgovora o pitanjima koja se čine najnužnijima.

	Učitelji/nastavnici	Učenci	Roditelji
Nastava			
Svakodnevni školski život			
Odnos roditelja i škole			

Kontroverzna pitanja - Tema 2: Sigurno rješavanje spornih pitanja

Upravljanje kontroverznim pitanjima u učionici - Koje vještine trebaju učitelji/nastavnici?

Da bi se mogli baviti kontroverznim pitanjima u učionici na siguran način, nastavnici trebaju niz vještina među kojima su:

- Kako odabrati pitanja za raspravu?
- Kako se nositi s vlastitim osobnim uvjerenjima i pristranostima?
- Kako odgovoriti na rasističke, seksističke i druge pogrdne primjedbe?
- Kako olakšati raspravu bez zauzimanja strane?
- Kako potaknuti učenike da vide drugačija gledišta?
- Kako naučiti učenike da s međusobnim poštovanjem razgovaraju o problemima?
- Kako spriječiti da emocije preplave razred?
- Kako se nositi s nedostatkom stručnosti o nekom pitanju?

Zatražite od svog nastavnog osoblja da procijene svoje najslabije vještine u smislu osposobljenosti da se bave kontroverznim pitanjima. Koristite ove informacije kao osnovu za selekciju odgovarajućih oblika stručnog usavršavanja kad se pojavi prigoda.

Sporna pitanja - Tema 2: Sigurno rješavanje spornih pitanja

Upravljanje kontroverznim pitanjima u učionici - prakticirajte ideje

Sigurno upravljanje raspravom o kontroverznom pitanju u učionici zahtijeva niz vještina od učitelja/nastavnika. Ovdje su četiri ideje za **aktivnosti stručnog usavršavanja** koje će Vam pomoći razviti neke od tih vještina kod Vašeg nastavnog osoblja.

1. Kako se nositi s vlastitim osobnim uvjerenjima i pristranostima

Dajte učiteljima izbor slika lica ljudi (izreznanih iz časopisa). Pitajte: „Koji od njih je terorist?“, a tada im objasnite misaone procese u pronalaženju odgovora. Potom im objasnite da nema točnog odgovora. Sva izražena uvjerenja i pristranosti nalaze se u glavi učitelja. Nastavite, pitajući učitelje da pokušaju prepoznati (nesvjesna) vjerovanja i pristranosti koja mogu imati u vezi s određenim kontroverznom pitanjima s kojima bi se mogli susresti u školi.

2. Kako reagirati na rasističke i druge pogrdne primjedbe

Pribavite neke scenarije u kojima učenici daju rasističke ili druge pogrdne primjedbe. Tražite učitelje da u skupinama razmišljaju i raspravljaju o različitim načinima reagiranja na njih, uzimajući u obzir njihove prednosti i nedostatke. Eksperimentirajte s različitim odgovorima, kao što su „Odakle vam ta ideja?“, ili „Shvaćate li kako bi to moglo povrijediti neke ljude?“ „Razmislite o tome kada i na koji način bi moglo biti prikladno upoznati učenike s konceptom govora mržnje.“

3. Kako potaknuti učenike da razmotre druga gledišta

Učitelji iznose svoja stajališta o brojnim kontroverznom pitanjima. Zamolite ih da odaberu ono u kojem se osjećaju najjače te da pokušaju argumentirati u korist suprotnog gledišta. Dajte kolegama priliku da sami sebe propitaju o prihvaćanje ove uloge. Ukratko ih pitajte što su naučili iz iskustva o takvim pogledima i ljudima koji ih zagovaraju. Razmislite o tome kada i kako se ova vježba može koristiti

s učenicima u školi.

4. Kako spriječiti da emocije preplave razred

Zatražite od nastavnika da u skupinama eksperimentiraju s depersonaliziranjem pitanja koja bi mogli koristiti prilikom omogućavanja rasprave u razredu, tj. postavljanjem društvenih, a ne osobnih pitanja. Na primjer, promjena formulacije: UMJESTO: „Što mislite o radnicima migrantima?“ PITATI: „Što ljudi misle o radnicima migrantima?“ Vježbajte promjenu formulacije s većim brojem pitanja. Raspravite o utjecaju koji bi ta promjena formulacije mogla imati na rasprave u školi i situacije u kojima to može biti korisno.

Kontroverzna pitanja - Tema 2: Sigurno rješavanje kontroverznih pitanja

Upravljanje kontroverznim pitanjima u učionici - Uloge učitelja

Kao i svi drugi i učitelji/nastavnici imaju pravo na svoja gledišta. Ali to ne znači da bi ih nužno trebali dijeliti sa svojim učenicima ili da bi trebali favorizirati gledišta učenika koja su u skladu s njihovim. Dakle, čiju bi stranu učitelj trebao zauzeti u raspravi u učionici?

Nije poanta u zauzimanja jedne ili druge strane. Cilj je pomoći učenicima u učenju. Da bi im pomogli u tome, postoji niz uloga koje učitelj može igrati u učionici. Evo šest različitih uloga i situacija u kojima ih možete koristiti.

‘IMPARTIJALNI PREDSEDNIK’

Osigurajte da svi učenici mogu izraziti mišljenje, ali ne komentirajte.

Koristite ovu ulogu kada su učenici dobro informirani i rasprava je ujednačena

‘VRAŽJI ODVJETNIK’

Zauzmite suprotno gledište od onog koji su iskazali učenici.

Koristite ovu ulogu kada većina učenika izrazi isto mišljenje

‘SAVEZNIK’

Zauzmite stranu jednog pojedinca ili određene skupine učenika.

Ovu ulogu koristite za podršku slabijim učenicima ili marginaliziranim skupinama

‘JAVNA VLAST’

Obavijestite učenike o službenom gledištu.

Koristite ovu ulogu kako biste se bavili pitanjem ljudskih prava, formalne školske politike ili vladine uredbe

‘TUMAČ’

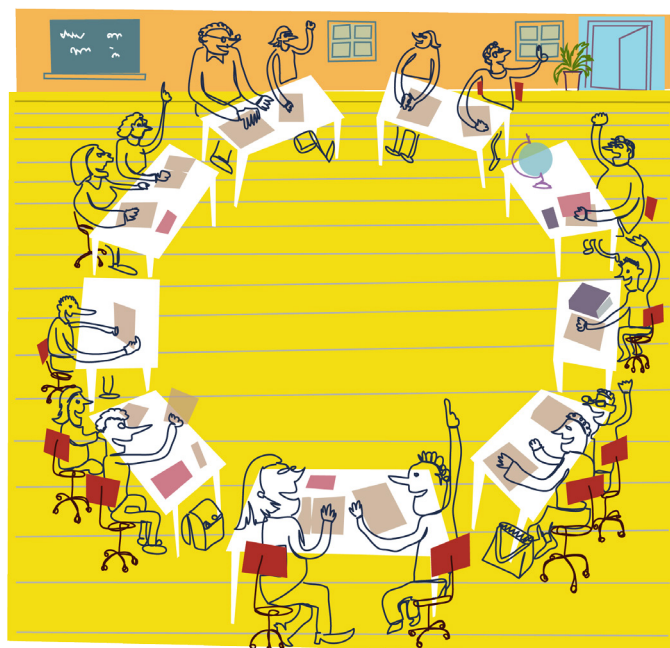
Iznesite niz različitih opcija i argumenata.

Korisno je u slučajevima kada učenici nisu svjesni različitih pozicija ili argumenata podrške.

‘GRADANIN’

Prihvatite ovu ulogu kako biste iznijeli svoje stavove.

Koristite ovu strategiju kada učenici ispituju vašu nepristranost

Kontroverzna pitanja - Tema 3: Kontroverzna pitanja u kurikulumu

Kontroverzna pitanja u kurikulumu - Gdje i što?

Kurikulum često može biti izvor kontroverze u školi. Neki su školski predmeti više povezani s kontroverzom od ostalih. Evo nekoliko primjera na koje morate paziti.

- **Povijest** - sukobljene verzije povijesti vaše zemlje
- **Vjerski odgoj i obrazovanje** - sukobljeni pogledi na moral i vjersku istinu
- **Zdravstveni odgoj i obrazovanje** - sukobljeni stavovi prema seksualnosti i moralnom ponašanju
- **Građanski i društveni odgoj i obrazovanje** - sukobljeni politički programi i ideologije
- **Književnost** - sukobljeni pogledi na moralne i društvene stavove izražene u fikciji
- **Prirodoslovlje** - sukobljeni pogledi na primjenu znanosti i sukob s religijom.

Važno je da ste kao ravnatelj/ravnateljica svjesni da se ljudi u Vašoj školskoj zajednici možda ne slažu s načinom na koji Vaša škola rješava neke od ovih problema, npr. s verzijom povijesti koja se uči na satovima povijesti ili upotrebom određene knjige u književnosti.

U mnogim je slučajevima kurikulum obavezan i nemate ovlasti mijenjati ga. Dakle, tamo gdje postoji briga o neslaganju koje Vam izmiče kontroli, možda ćete trebati riješiti situaciju davanjem **javne izjave** i time ublažiti strahove u vezi s načinom na koji Vaša škola postupa s kontroverznim pitanjem.

Na duži rok, međutim, najbolja je strategija osigurati da Vaše nastavno osoblje bude svjesno mogućnosti za kontroverzu u predmetima koje predaju i da posjeduju vještine potrebne za deeskaliranje kontroverznih pitanja na siguran način.

Kontroverzna pitanja - Tema 3: Kontroverzne teme u kurikulumu

Kontroverzne teme u kurikulumu - Stvaranje prilika za razgovor

Iako su neki školski predmeti više povezani s kontroverzom od drugih, postoje mogućnosti za razgovor o kontroverznim pitanjima u kurikulumu svakog predmeta ako znate gdje trebate pogledati.

Rasprava o tim pitanjima u nastavi doprinijet će ne samo demokratskom obrazovanju učenika, već i dubljem razumijevanju samog predmeta.

Nastavnici ne moraju uvijek prepoznati da te mogućnosti postoje. Stoga, iskoristite ove dvije aktivnosti koje će Vašem nastavnom osoblju pomoći da prepoznaju neke od mogućnosti.

1. 'TRAŽENJE ODGOVARAJUĆEG PREDMETA'

Formirajte miješane skupine učitelja iz različitih školskih predmeta. Zamolite skupine da naprave primjere oluje ideja s pitanjima koja su trenutno kontroverzna u Vašoj školi, zajednici ili društvu. Identificirajte već pokrivena pitanja u obveznom kurikulumu i stavite ih na jednu stranu. Zamolite skupine da se usredotoče na preostala pitanja i ocijenite ih prema njihovoj percepcijskoj važnosti za život i obrazovanje Vaših učenika. Zatim odaberite najrelevantnija pitanja i pokušajte uspostaviti veze između ovih i trenutnih tema u Vašem školskom kurikulumu. Prikupite rezultate iz različitih skupina i pitajte učitelje na koji bi način mogli ta pitanja uključiti u nastavu svojih predmeta.

2. 'KROSKURIKULARNO BRZO POVEZIVANJE'

Rasporedite u sobi po tri stolice u nizu sa svake strane stola, tako da budu okrenute jedna prema drugoj. Podijelite svoje osoblje u skupine od šest osoba, s time da ni u jednoj skupini nema dva učitelja/nastavnika iz istog predmeta. Rasporedite svaku skupinu u tri para oko stola, tako da je svaki par okrenut jedan prema drugom. Zamolite svaki par da utvrdi kontroverznu temu koja se preklapa unutar njihova dva predmeta. Rotirajte jedno mjesto u skupini svakih nekoliko minuta i ponovite postupak. Par bi trebao zabilježiti njihove prijedloge o kojima bi se raspravilo kasnije u plenarnoj raspravi.

Kontroverzna pitanja - Tema 3: Kontroverzne teme u kurikulumu

Kontroverzna pitanja u kurikulumu - olakšavanje rasprave

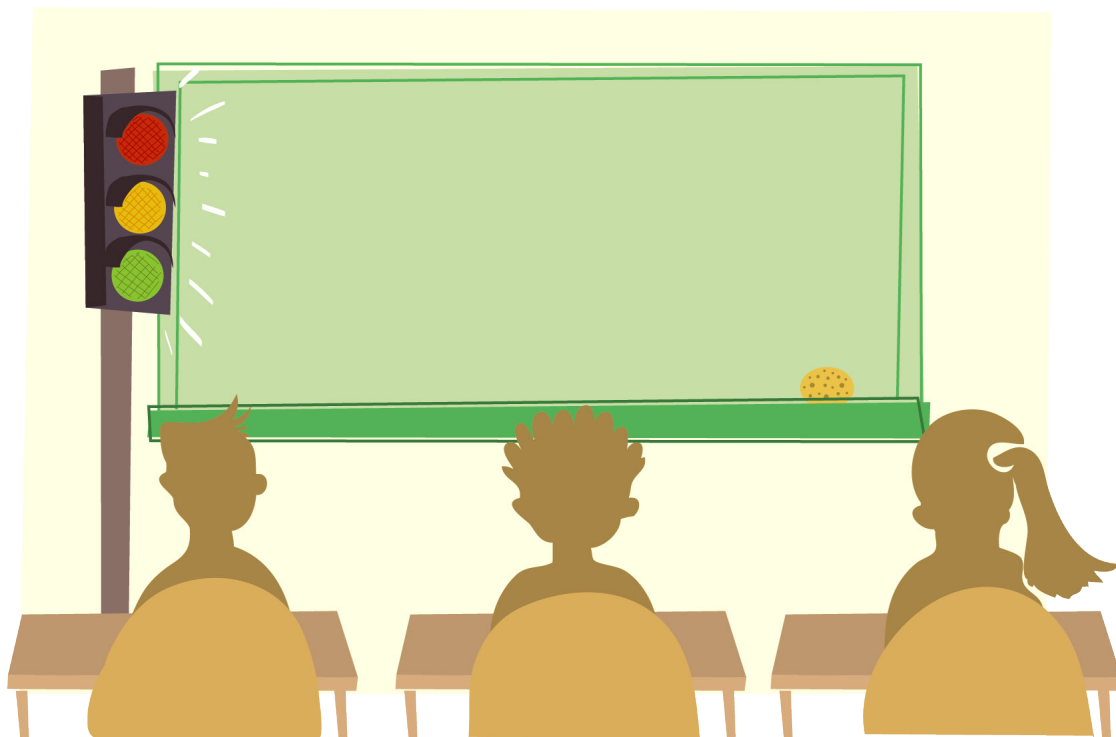
Kako predstaviti kontroverzna pitanja za raspravu u učionici? Dovoljno je da zamolite učenike da zauzmu jednu stranu i raspravljaju za ili protiv prijedloga. To ne opravdava težinu kontroverznog pitanja ili nedostatak informacija koje neki ljudi imaju o kontroverznom problemu.

'SUGLASAN, NISAM SUGLASAN, NE ZNAM'

Označite na tri zida učionice: SUGLASAN, NISAM SUGLASAN i NE ZNAM. Pročitajte izjavu o kontroverznom pitanju, npr., Pogrešno je jesti meso. Zamolite učenike da razmisle o izjavi i da svatko ode do zida koji najbolje odražava njegovo mišljenje, tj. slažu li se ili se ne slažu s tom tvrdnjom ili ne znaju što misliti o tome. Izmijenite stolice i stolove tako da učenici sjede u redovima uz zidove koje su izabrali, okrenuti prema izjavi: SUGLASAN, NISAM SUGLASAN i NE ZNAM. Izjava NE ZNAM trebala bi biti u sredini. Dajte učenicima priliku da naizmjenično izraze svoja mišljenja i raspravljaju o njima. Jedna osoba koja govori u isto vrijeme kako slijedi:

- SUGLASAN - iznose svoje argumente u izjavu NISAM SUGLASAN
- Oni koji NISU SUGLASNI stavljaju svoje protuargumente kod izjave SUGLASAN
- Oni koji su SUGLASNI i koji NISU SUGLASNI međusobno komuniciraju i agumentiraju svoj stav.
- Oni koji su se opredijelili za izjavu NE ZNAM izražavaju svoje vlastite misli o tom pitanju, koliko god bili zbunjeni, i imaju priliku postavljati pitanja onima koji su se opredijelili za izjavu SLAŽEM SE i NE SLAŽEM SE
- 'AGREE's, 'DISAGREE's and 'DON'T KNOW's interact with each others' arguments and questions.

Ova vrsta aktivnosti zahtijeva najmanje sat i pol, možda i više. Da biste stekli dublji uvid, možda ćete poželjeti pitati učenike da razmotre svoje mišljenje nakon vježbe, da identificiraju najistaknutije točke u raspravi ili da možda razmisle kako bi dublje istražili problem.

Kontroverzni problemi - Tema 4: Kontroverzna pitanja i školska kultura

Kontroverzna pitanja i školska kultura - Sigurno razgovarati?

Kao ravnatelj škole svjesni ste da kvaliteta svakodnevnog života i kulture škole može unijeti promjenu na temelju toga koliko dobro učenici uče i postižu rezultate. Isto je i s kontroverznim pitanjima. Govoriti o teškim pitanjima može biti neugodno i zabrinjavajuće za učitelje, učenike i roditelje. Stoga je važno stvoriti školsku kulturu u kojoj će ljudi **slobodno i otvoreno razgovarati o osjetljivim pitanjima bez straha od kritike**.

Podržavajuća školska kultura

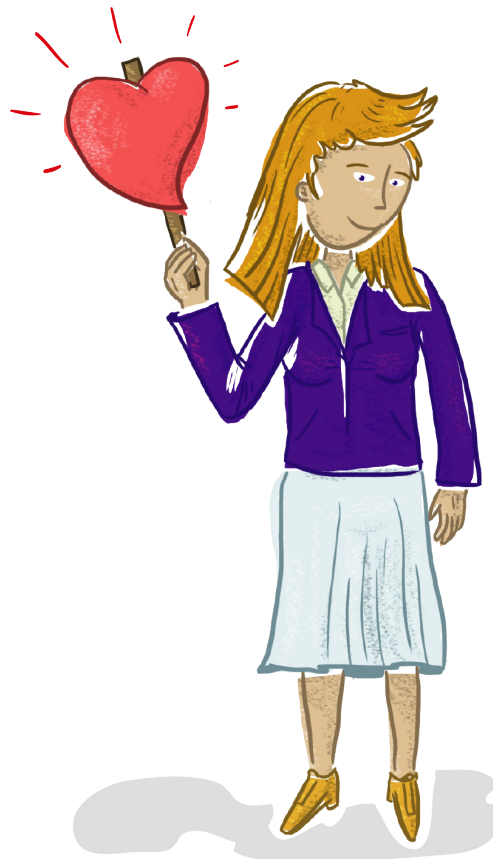
Koji su elementi takve kulture? Kultura koja podržava raspravu o teškim pitanjima je kultura kojoj prevladava:

- **sigurnost** - svatko je slobodan od nasilništva, prozivanja imena i zastrašivanja
- **prihvaćenost** - svatko je prihvaćen kao individua i osjeća se dijelom zajedničke školske zajednice
- **otvorenost** - svatko je slobodan oblikovati vlastite ideje, eksperimentirati s njima i izražavati ih
- **uključivost** - svi mogu sudjelovati u bilo kojoj školskoj aktivnosti na ravnopravnoj osnovi
- **poštivanje prava** - poštuju se ljudska prava svakog člana zajednice, posebno sloboda izražavanja, savjesti i vjere, privatnosti i sloboda od ponižavajućeg postupanja
- **demokratski** - svi mogu imati riječ u odlučivanju u školi.

Školska pravila i pravila ponašanja

Dug je put od uspostavljanja dobrih školskih pravila ili politike ponašanja, primjenjivanja toga na odgovarajući način do stvaranja vrste kulture koja Vam je potrebna. To se jednako odnosi na pravila koja usmjeravaju svakodnevna ponašanja u školi i oko škole kao i na pravila koja učitelji koriste za vođenje rasprava u učionic.

Postoje li područja kontroverznosti o kojima prevladavajuća kultura u Vašoj školi onemogućava učitelje/nastavnike da razgovaraju sa svojim učenicima? Ako je tako, što je tako i zašto?

Kontroverzni problemi - Tema 4: Kontroverzna pitanja i školska kultura

Kontroverzna pitanja i školska kultura - Ocijenite školu

U kojoj mjeri prevladavajući etos i kultura u Vašoj školi potiču ljude da razgovaraju o teškim problemima? Jedan od načina da saznate koliko je Vaša škola otvorena za takve vrste rasprava je provođenje jednostavne ankete o stavu. Da bi se dobila zaokružena slika, bit će važno uključiti roditelje, kao i učenike i učitelje.

Evo nekoliko osnovnih pitanja koja možete postaviti bilo kojem od sudionika u školi:

ISTRAŽIVANJE VREDNOTA ŠKOLSKE KULTURE

U ovoj školi:

1. Kako se drugi ponašaju prema tebi?
2. Koliko se osjećaš sigurno?
3. Kada se pojavi problem znaš li kome se trebaš obratiti?
4. Koliko se dobro osjećaš i slušaju li te drugi?
5. Koje mogućnosti imate za izražavanje svojih mišljenja?
6. Koliko često imate priliku razgovarati o svojim mišljenjima s drugima iz škole?
7. Jesi li imao riječ u izradi školskih pravila i u procesu donošenja odluka?
8. Što misliš koliko dobro surađuju učenici iz različitih sredina?
9. Koliko je školska kultura prijateljska prema osobama s invaliditetom, različitog spola ili spolne orijentacije ili prema osobama iz različitih etničkih ili vjerskih skupina?

Kontroverzni problemi - Tema 4: Kontroverzna pitanja i školska kultura

Kontroverzna pitanja i školska kultura - Poticanje učenika da se čuje njihov glas u razredu

Učenicima je teško pridružiti se raspravama o kontroverznim pitanjima ako u školi već nisu navikli javno govoriti. Pružanjem prilika za česte razgovore u razredu, učenike se navikava na izražavanje pred drugima. To im pomaže da steknu samopouzdanje u javnom govoru te da postanu vještiji u tom procesu.

Važno je da se učenike sluša dok govore i da se njihova mišljenja uvažavaju.

Jedan od načina na koji možete pomoći osoblju da u svoju nastavu uvrste dovoljno mogućnosti da se čuje glas učenika jest kreiranje **kontrolnog popisa** za planiranje lekcija. Nakon određenog korištenja kontrolnog popisa, učitelji/nastavnici će uvidjeti da ga automatski slijede. Takav popis možete također koristiti za nadgledanje i evaluiranje lekcija.

Evo primjera:

KONTROLNA LISTA ZA GLAS UČENIKA

Postoje li u ovoj lekciji mogućnosti za učenike da:

Postave pitanje?
Izraze mišljenje?
Komuniciraju s drugima?
Daju praktične prijedloge?
Glasuju?

